

A-8618

Duplum

Tartu Pedagoogilise Muuseumi Kasvatuskomisjoni
KASVATUSLIK KIRJAVARA Nr. 2

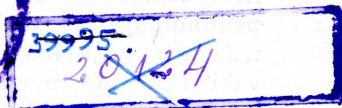
Dr. R. TAMM

MEIE KINO KASVATUSLIK MÕJU

Tartu Pedagoogilise Muuseumi kirjastus

Tartu 1933

G. Rohli trükk, Tartu 1933.

A-861811
156404

Meie kino kasvatuslik mõju.

Dr. R. Tamm.

Rahvas, kes ei taha saada vahelduvate aegade ja muutuvate olude abituks mängukanniks, kes endale ise tahab luua kindlat ja paremat tulevikku, peab üle kõige muu hoidma, kaitsma ja kasvatama oma tuleviku tähtsat tegurit ja eeldust — rahva tervet vaimu.

Hiljuti möödunud sõjad ja revolutsioonid on tugevasti kahjustanud kõigi nendest tabatud rahvaste vaimu, on neid tublisti ära võõrutanud tagasihoidlikust loovast tööst, selle asemele toonud suure hulga spekulatsiooni, ainult tänasele päevale elamise, oma ja kaasinimese elu allahindamise vaimu. Sõjad, vähemalt meil Euroopas, on lõppenud, kuid nende vaimu on tänapäevani veel tugevasti tunda. Ka praegusest majanduslikust surutisest saaksime palju rutemini üle, kui rahvaste vaimust üleöö välja saaksime raputada kõige tolle negatiivse ja ebaterve, mis sõdade aeg sinna on istutanud. Selgemini kui mujal peegeldub sõdade ajal rahvaste hingesse uhtunud vaim kirjanduses, ajakirjanduses ja meie seltskondliku elu uuemas teguris — kinos. Kahe esimese tervendamise vajadusest on korduvalt juttu olnud; viimane — kino — on senini segamatult töötanud vanas vaimus, justkui olles arvamisel, et egas pildid ja sõnad kellelegi külge jää. See on ohtlik eksitus, mille

mõrudat ja mürgist vilja rahval hiljem, veel kümnete aastate pärast vältimatult süüa tuleb, sest psühholoogiline tõsiasi on, et kõik, mis me näeme või kuuleme, mõjustavad nii või teisiti meie mõtteid, kuigi meie ise sellest kaugeltki alati teadlikud pole, ja meie mõtted mõjustavad meie tegusid. Nii ei jäta kinogi, samuti kui kirjandus ja ajakirjandus, oma mõju avaldamata ei noorele ega vanale, kuigi ta kummalegi mõjub iseviisil.

Praegune kino kasvatab vaatajaskonnas haiglast ja ebademokraatlikku vaimu.

Täisealisel on ikka juba enam või vähem väljaarenenud arvustusvõime, mis tal ei lase kõike kinos nähtavat tõelikkuseks pidada. Ta teeb vahet filmis usutava ja mitteusutava vahel. Tavaliselt mõjub kinofilm täisealisse alateadvuse kaudu, mille impulsid kinost uut toitu või uut ergutust saavad ja seetõttu muutuvad aktiivsemaks, kuni nad lõpuks inimese mõtteid ja tahet mõjustama hakkavad. Seejuures enamasti ei aimatagi, kust mõtted on saanud uue värvingu ja teod — muutunud, uue kalaku. Vaimud, mida alateadvuses päevast päeva turgutatakse, elevil hoitakse ja toidetakse, saavad ükskord tugevaks, tõusevad meie teadvusse ja hakkavad mõjustama meie mõtteid ja tegusid. On võrdlemisi kerge asi rahva alateadvuses vaime välja kutsuda, kuid neid ohjeldada, kui nad kord tugevaks on saanud, on hoopis raskem ülesanne.

Milliseid alateadvuse impulsse toidab ja elevil hoiab, milliseid vaime manab esile rahva hinges tänapäeva kino? Kas häid või halbu, või kumba ülekaalus?

Liigitades meie praeguse kino filme käsitatava aine järele leiame järgmist.

1. Nii arvult kui ka lavastuse luksuslikkuselt on esikohal filmid, mille aineks on kired ja neist järelduvad kriminaalsed seiklused. Kirgede ainekust on esikohal erootika, raha, luksuslik elu, moed jt. Sellesse liiki kuuluvad filmid nagu:

Kui ärkab kirk. — Kirglik suudlus. — Kirg. — Kirgede meloodia. — Kire lained. — Segipaisatud kired. — Mustlanna viimane kirk. — Kire rapsoodia. — Kire surutis. — Vahuviin ja armastus. — Armastus inkognito. — Armastuse varjud. — Täna öösel — võib olla... — Troopika ööd tulvil täis lõõmavat kirge. — Krahvinna Mariza lõunamaalist armastust ja kirge. — Önn on ainult armastuses. — Hispaanlase armastus. — Pulmaöö seiklusi. — Balli öö elamusi. — Blond ööpik. — Blond unelm. — Sinine ingel. Karnevali lõpp. — Karnevali haldjas. — Pariis — avatluste linn. — Kui suurlinn magab. — Meeste jahil. — Armastuse möllus. — Kõik mängu ühe naise pärast. — jne. jne. — — —

Päämiselt kriminaalse ainekustikuga filmid:

Saladuslik pauk. — Mees, kes otsib omale mõrtsukat. — Massiline tapja Nevaadas. — Mõistatuslik roim. — Võitlus hõbeväljade pärast. — Kire lained (meie salapiirituse veost). — Kättemaksu hüüd. — Peeter Voss — miljonite varas jne.

2. Teisel kohal esineb paljukorrutatud kinotrikkidega jant nagu Pat ja Pataschoni lood ja teised sarnased.

3. Kolmandal kohal hoopis harvemini esineb tuumakas kunstipärane draama ideelise ja psühholoogilise ainekuga ja õpetliku sisuga kultuurfilm.

Sellesse liiki kuuluvad filmid nagu: Pühamae poem. — Läänerindel muutuseta. — Tannebergi lahing. — Uus inimene. — Ruhno elu ja olu. — Egiptusest Palestiinani. — Valge paradiisi unelm (talvest ja talispor-dist). —

Neist kolmest kõige harvemini esinev kolmas liik on positiivne, lubatav ja tervitatav. Oleks ainult soovida, et seda liiki filme kino rohkem pakuks. Seda liiki filme võiks hää eduga rakendada õppetöö teenistusse koolides, sest nende abil võiks väga palju hõlbustada ja elustada koolitööd, iseäranis ajaloo ja maateaduse õpetamisel.

Teine liik, jant, on indifferentne; selle suhtes pole midagi ei poolt ega vastu öelda.

Lausa negatiivse toimega, milles midagi hääd ei ole, on kõige sagedamini korduv esimene liik — kired ja kriminaalsed lood.

Need kire-kriminaalfilmid mitte üksnes ei esine kõige sagedamini meie kinodes, vaid nad on ka kõige toredamini lavastatud. Ühe niisuguse filmi lavastamiseks kulutatakse kümneid miljoneid. Hiiglasummadega kuhjatakse sellisesse kire-kriminaalfilmi kokku kõik efektid, alates suurlinnade rafineeritud toredusest ja rikkusest, mille keskel tegelevad kinokuulsused-näitlejad, ja lõpetades tiigrijahiga India ürgmetsades. — Päämiseks aineks neis filmes, nagu seda ka filmide nimetused rõhutavad, on kired, muude hulgas

väljapaistval kohal erootika ja raha, mille abil kirgedele sööta hangitakse. Neile seltsivad kriminaalsed seiklused, mille pääle kirgede rahuldamisel ja rahahankimisel välja minnakse.

Hukka mõista nähet, et inimestes kired olemas on, ja kirgi endid tunnistada alatuteks või loomaliikkudeks, ei oleks asjalik ja isegi mitte õige. Kired on niihästi loomalikud kui ka päris inimlikud. Need on pandud meie verre, meie rakkudesse ja pole võimalik neid säält välja raputada. Pole meie võimuses neid sinna panna, samuti ka mitte säält eemaldada. Suur Looja tahtmine on olnud, et nad säält on, ja meie targutamine selle üle, kas see tahtmine hää või halb, õige või ebaõige, on asjatu ja ebatark.

Toosama Suur Looja on meile andnud pääle kirgede ja instinktide ka mõistuse, kõlblus-, ilu- ja kohusetunde, on viimastega oma hiilgeteosele, mida nimetatakse inimeseks, kirgede ja instinktide ehitisele pääle ehitanud nii-öelda uue korra, mis peab uudsele inimesele olema valitsejaks ning tema edaspidise väljaehitamise ja arengu juhiks.

See juht mõistuse, ilu- ja kõlblustunde näol ütleb, et instinktid ja kired häirivalt ja takistavalt mõjustavad meie edaspidist arengut ja täienemist, kui nad on liigselt tugevad. Seepärast ongi inimeste ühiskonnas maksev nõue, et instinkte ja kirgi, mis on isegi tugevad küllalt, ei ole lubatav kasvatada ja ärritada. Selle nõude teostamine on ühiskonna raskemaid ülesandeid, mis suuri jõupingutusi nõuab, ja selle teostamisele on rakendatud palju ühiskonna organeid. Nii kaitseb ühiskond ennast instinktide ja kirgede vastu seadusandluse ja kohtute abil. Samuti töötavad selle nõude teostamiseks kool, kasvatus ja kirik, kirjanus ja ajakirjandus oma paremas osas.

Tundub arusaamatusena, kuivõrd ükskõikselt on senini suhtunud kõik mainitud ühiskonna organid kino senisesse tegevusse.

Praegune kino demonstreerib päevast päeva ja aastast aastasse kirgi ja neist võrsuvaid kriminaalseid kalduvusi. Nende demonstreerimisega hoiatakse neid alateadvuses järjest elevil ja ärkvel ja selle elevil hoidmisega kasvatatakse neid, kuni nad mõjustama hakkavad ka teadvust. Mida sageli kuuleme ja näeme, see on sageli ka meie mõtteis, ja mis on sageli meie mõtteis, on sageli ka meie tegudes.

On päris kindel, et praegune kino oma filmidega, filme saatvate lauludega („šlaageritega“), kino uste läheduses, aga ka mujal käidavates kohtades välja pandud reklaampiltidega, mis muidugi on valitud hästi tõmbavad, ja lõpuks oma kuulutustega ja nendes esinevate piltidega lubamatul kombel levitab äärmiselt ebatervet vaimu, õhutab kirgi, luksusiha, priiskamist ja elupõletamist, s. o. otse vastandit sellele, mida praegune raske aeg erilise rõhuga käseb võtta loosungiks. Praegusaja hüüdsõnaks peaks olema kokkuhoid, enesepiiramine, töökus, sotsiaalne õiglus, s. o. demokraatia kõige paremas mõttes. Kino aga propageerib lakkamatult oma miljoneid maksvate „hiilgavate seadeldustega“, „mõlludega“, „keeristega“, karnevalidega jne. otse vastupidist.

Võimatu on teha täpset arvestust, millist vilja on senini kandnud meie kino. Paratamatult võime teha seda ainult kaudselt, kuid suure tõenäolikkusega. On väga mõeldav, et noormees või neiu ostes endale 50 sendise kinopileti, ostab sellega endale 50 sendi eest meelekibedust ja oma elu põlgamist ja südamevalu, eriti veel, kui nad on väikese arvustusvõimega ja kergesti mõjustatavad, — ja sääraseid,

nagu teada, leidub küllalt. Tulles kinost koju ja võrreldes kõike nähtud rikkust ja rõõmu ning näilikku eluküllust oma kehva toaga ja oma üsna hariliku, üksluise argipäevase eluga, tunneb nii mõnigi oma elu olevat nii vaese ja viletsa, et mõtted võivad tekkida, kas selline elu on väärt, et elada. Kas ei lange kino arvele tubli osa elutüdimusest, elupõlgusest ja enesetapmisi, mis praegu levinud rohkem kui kunagi varem? — Kindel on, et kino omalt poolt süvendab lõhet selle vahel, mida elult nõutakse ja mida tegelik elu pakkuda võib, loob inimestes sellega rahulolematust ja närvlikkust. Nõukogude Venemaa, kus inimesed peavad leppima väga väheste elumugavustega, talitas õieti, kui ta välismaa filmide sisseveo ära keelas. — Samuti on ka selge, et kino kriminaalse ainestikuga filmid ikka uut hoogu ja ergutust annavad kriminaalseile kalduvusile inimestes, kelles neid kalduvusi tukkivas olekus ees leidub, ja on mõeldav, et nii mõnegi juures nad alles kino ergutusel aktiivseks on saanud, kui jälgiti ekraanil „Peeter Vossi — miljonite varast“ ja teisi sääraseid filme.

Pääle kõige muu maksame me kino lausa demoraliseeriva propaganda kinni raskelt saadavas välisvaluutas. Meie lihtsad, tublid ja terve vaimuga põllumehed sumavad pikki poriseid ja pimedaid sügiskuid elumaja ja sealauda vahet, kasvatades peekonsigu. Sigade väljaveost saadud välisrahaga tuuakse meile välismaalt „Vahuviina ja armastust“ ja toidetakse sellega põllumehe linnas õppivate poegade ja tütarde vaimu. Kino on siin vahetali-tajaks või transformaatoriks, millega põllumehe raske, loova töö tulemus transformeeritakse lõögiks temale endale ja päälegi kõige õrnemasse kohta. Pole mitte päris ootamatu tagajärg, et pojad ja tütreid „Vahuviina ja armastuse“ jt. mõjustusel isa-

talult nii palju nõudma hakkavad, et isatalu oksjonile peab minema.

Vaat', need mõtted kisuvad vägisi esile uue mõtte, et kas kino praegusel kujul pole mitte uueks tehniliseks saavutiseks, mis, rahva ellu poogituna, selle asemel et suurendada rahva elujõu tagavara, teda elujõust tühjemaks laseb joosta.

Kui vähe kino oma senises tegevuses hoolib kõigest muust pääle tulu, seda tõendab väga kindlalt pääle muu ka see, et pärast maailmasõda kino lemmikaineks on

filmid endisest vene elust.

Neid on meiegi kinos esinenud terve hulk, nagu näit.

Must kotkas kaugel Venemaal („leekiva armastuse, armukadeduse ja kannatuste rapsoodia“), — Volga neiu („vene kaardiväe ohvitseri muretu elu ja armujoovastus“), — Kubernerite favoriit, — Vürstinna Tarakanova, — Orloff, — Troika, — Venemaa viimane laul, — Ataman kindral Platov, — Polkovnik Turovi armastus, — Tsarskoe Sseloos, — Peterhofi ööd, — Rasputin jt.

Kõik need on moodustanud meie kinole „hiilgavaid“ eeskavu.

No öelgu kes teab, milleks on meile vaja sääraseid filme, ja milles on nende väärtus, mis õigustaks nende näitamist!?

Eespool juba mainisime, et tsaariaegses Venes oli kõike muud, kuid valitsevas ja juhtivas Vene aristokraatias ei olnud t e r v e t v a i m u. Haigustunud vaimuga aristokraatia oli degenerereerumas, hääbumas, temas oli palju välist hiilgust, palju kassikullalist sära, muretu elu, prassimist, viina, armu-

seiklusi, palju kustutamatu naudinguanu ja sellega kaasas kõigi kõlbeliste mõistete kohutavat tuiumumist. Tolles hääbumisele vastuminevas aristokraatias olid naeruväärseks muutunud mõisted, nagu loov töö, kohusetunne, sotsiaalne õiglus. Legendi järgi valitses vanaaegses Baabilonis enne ta hukumist ääretu prassiv pidutsemine ja kõlbluse langus, kus kuningas Belsazari palees peo ajal viirastuslik käsi kirjutas seinale hukatust kuulutavad sõnad: *Mene, mene tekel ufarsin*. Samuti tabas ajaloo kohtu otsus ka Vene aristokraatiat keset pöörast naudingujahti ja hämmastavat moraali langust.

Nüüd on tolle rohkearvulise seltskonna riismed armutult veerevalt ajaloorattalt üle maailma laiali paisatud. Enamik neist polnud oma elupäevil teinud mingisugust tööd ja sattus seetõttu pagulasena võõrsil raskesse majanduslikku kitsikusse. Et ennast kuidagi ära elatada, on üks osa Vene pagulasi ühel või teisel viisil tegev, et filmida oma „hiilgavat“ minevikku, milles näib külluses olevat ainet kire-kriminaalfilmideks. Ise nad põletasid läbi enda ja oma riigi ja nüüdki on neil veel küllalt spekulatsioonivaimu ja jõhkrust, et oma „hiilgava“ mineviku räbalaid filmide näol müütada muule kodanlikule maailmale, mis nende pääle maias küllalt näib olevat. Häbi peaks neil olema sellest, millega ise läbi põlesid, kuid nähtavasti on neil inimestel häbitunne ja oma isamaa au hindamine nõrk ja — häda suur. Nad hangeldavad nüüd oma isamaa auga, autusega ja õnnetusega. Ja praegune kino on selles spekulatsioonis teenistusvalmiks vahetalitajaks ja tal lastakse vabalt selleks olla!

Kujutelgem endale pilti: Vene praeguse kommunistliku valitsuse suurt istungilauda Moskva Kremliis, kus pääl on kõigilt kodanlikelt mailt aja-

lehed, milles suurtes kuulutustes pakutakse nägemiseks filme tsaariaegse Venemaa elust. Küllap Vene enamluse juhid kahjurõõmsalt käsi hõõruvad kuuldes, kuis kino kaudu kodanlikule maailmale pidevalt ja suures ulatuses külge poogitakse Vene aristokraatia degeneratsiooni batsille.

Praeguse Nõukogude Vene oma kino on, kirjanduses leiduvate andmete ja kuulduste järgi otsustades, omalt vaimult vististi hoopis tervem. Ta olla küll täielikult rakendatud kommunistliku propaganda teenistusse, milles vaatajale selgeks püütakse teha kommunistliku korra paremusi ja kodanliku korra pahesid. Selle kõrval olla aga ka tööinnu ja kodaniku kohusetunde vaim filmide kandvaks aluseks. Kui see on nii, siis on säälnu kino ometi ikka ideede teenistuses. Iseasi on, kas kõik nood ideed õiged on või mitte.

Ons ka meie kino midagi teinud või teha katsunudki demokraatliku riigikorra ja demokraatliku vaimu süvendamiseks ja kasvatamiseks?

Meie kinolinal esinevad printsid, kuningad, krahvid, vürstinnad, kubernerid ja nende favoriidid ühelt poolt, teiselt koolt miljonite vargad, saladuslikud roimarid, salapiirituse vedajad, karnevalide kangelased ja meeste jahil olevad naised, ja filmide sisuks on kirg, kire keeris, kire möll, sensatsioon, raha, moed, karnevalid, suurlinnade ööelu, vahuviin, nauding. See on ju otse õudne! Millist vilja kannab see tulevikus?!

Näib nii olevat, et praegune kino poogib hoogsalt ning pidevalt rahvasse haiglast ja ebademokraatlikku vaimu.

Praegune kino mõjub eriti hukutavalt noorsoosse.

On suur vahe selles, kuidas kino mõjub täisealisse ja kuidas ta mõjub alles kujunemiseas olevasse nooresse.

Täisealine oma enam-vähem väljaarenenud arvustusvõime tõttu ei saa kõike filmis nähtavat ja kuuldavast puhtaks tõeks pidada, vaid näeb selles ikkagi ühte osagi, mis pole usutav, mis on kunstlikult kinolindile kokku lapitud ja kino operaatori ees selleks puhuks „mängitud“. Kui kino, nagu eespool väitsime, ka täisealisse mõjub, siis päämiselt ikka alateadvuse kaudu, mille juures kinost saadud tunded ja mõtted alul langevad vaataja alateadvusse ebamäärase, ähmase sadestisena, mille tõttu kinost koju tullakse muutunud või mõjustatud iseäralises hingelises seisukorras või meeleolus nagu tavalikult öeldakse. Sadestisena alateadvusse langenud mõtted ja tunded töötavad alateadvuse laboratooriumis edasi, ilma et inimene sellest selgel teadvusel oleks. Ainult õige vähesed oma hingeelu tunnete ja mõtete jälgijad tunnevad seda. Kaugelt suuremale osale inimestest jääb see sootu tajumatuks. Kui selliseid sadestisi järgneval ajal juurde tuleb ja endised sellest uut värskendust ja ergutust saavad, siis paisuvad need alateadvuse impulsid aja jooksul järjest tugevamaks ja hakkavad aegajalt mõjustama inimese mõtteid ja tundeid, mis seetõttu saavad uue suuna ja uue värvingu, ilma et inimene ise teakski, kust ja millest mõtted uue suuna, tunded uue värvingu on saanud, isegi ilma et inimene ise märkaks, et nendes midagi uut on. Enam märkavad seda omaksed ja ligimesed, kellega koos elatakse või kokku puututakse.

Siiski pole mitte väga haruldane nähe, et ka

täisealised võtavad filmi niivõrd puhta tõena, et kinos etenduse ajal nutetakse, naerdakse või mõnel muul viisil oma poolehoidu või laistust avaldatakse. Järgmisel päeval oleks nii mõnigi valmis, kui selleks soodus juhus leiduks, oma filmikangelasele järele tegema. Need on nood nn. suured lapsed, kes veel kõigele nähtavale ja kuuldavale suhtuvad oma arvustusega nagu lapsed.

Võrratult suurem, otsesem ja seetõttu kiirem on filmi ja teatri mõju noortes, ja nimelt seda suurem, mida noorem iga. Üsna noored kinos ja teatris käijad naeravad etendusel otse südamest tulevat naeru või värisevad ja nutavad hirmu ja viha pärast ja magavad järgneval ööl rahutult. Aastakümneid, isegi kogu eluaeg läbi püsivad nende hinges elavatenähtused esimesest kinos või teatris käigust. Nendesse jäätavad filmid ja teatrietendused kustumatu jälje. Loomulikult on too jäädav jälj selle järgi, missugune oli film.

Alg- ja keskkooli-, isegi veel tubli osa ülikooliealisist on valmis võtma veel kõike tõena, mida film pakub. Vähe osatakse veel teha filmis vahet usutava ning väärtusliku ja kunstliku ning väärtusetu vahel. On veel enam-vähem kõik ühteviisi võluv. Mida tõena võetakse, läheb hingesse ja jätab sinna oma jälje. Muljutakse kire-kriminaalfilmist üks jälj teise järel nooresse, vastuvõtlikku hinge, saab viimasest kirgede ja kriminaalsete emotsioonide tallermaa. Küpsuse-easse jõudmisel ilmuvad vanemate ootuste vastu ja kurvastuseks sellele vastavad kalduvused ja hingeline põhitoon.

Nooremates avaldub nähtu ja kuuldu mõju mängus. Nii mängisid sõjaajal lapsedki sõda. Siinkohal tuleb meelde Galiitsias sõjaajal nähtud lugu, kui lapsed mänguks salakuulajat poosid. Samuti kipuvad poksivõistlustel käijad igal sünd-

sal ja sündmatul juhtumil poksi tegema. Nii tuuakse kire-kriminaalfilmist nii mõndagi üle naljadesse ja mängudesse, mis noortele on reaalsus, nähtud noorte silmadega. Veel hiljem viiakse filmi vaim tõelikku ellu.

Nii tuleb see psühholoogilise järjekindlusega, et elus hakatakse jälgendama „Karnevali lõppu“, „Vahuviina ja armastust“, „Kättemaksu hüüdu“ ja „Kuberneri favoriiti“, kas üksikuid eraldi või kõiki segamini.

Ei kasvata sellised praeguse kino löökfilmid kasvavas põlves elu lihtsust, ei tööarmastust, ei kaasinimesest hoolimist ega tõsist demokraatlikku vaimu, vaid otse nende vastandeid, mida nähakse ja kuuldakse kinos.

On loomulik küsida. kas pole see ehk ainult teoreetiliselt nii, kunas tõelikult pole kinol vahest mitte nii suurt mõju noortes?

Kuid millega siis seletada nähteid nagu see, et meie rohkearvuliste raamatu- ja kirjutusmaterjalikaupluste vaateaknad on täis kinokuulsuste pilte. Tähendab sellel kaubal peab olema ostjaid. Ja kauplustes näemegi noori ja vanu, kõige enam aga pliksid sorimas kinokuulsuste piltide pakke. Haigete juures käies olen küllalt sageli näinud, kuis seinad ja kirjutuslaud ja piltide albumid on täis „jumalikkude“ pilte. Kas oleks nad muidu säääl, kui „jumalikud“ hindamist ja lugupidamist ei leiaks noorte poolt?

Nähes kinotähtede piltidest täislaotud albumi, torkab mõttesse: Inimene, sa oled omas kodus aukohale asetanud maailma kõige suuremate vale-rahade pildid; kui sa ennast nii võluda oled lasknud neist valerahadest, ei jää sulle elus kibe pettumus tulemata.

Noored on nii mõnegi seikluse alustanud kino

otsesel mõjustusel. Koolinoortele, kaasa arvatud üliõpilased, heidetakse nii mõndagi üleastumist ette. Samal ajal peetakse täiesti lubatavaks, et kinod päevast päeva demonstreerivad sama ja veel hullematki. Oletame, et on ikka osaltki ka tõtt neis etteheiteis, siis on neis osutatud nähted õigluse, ilu, kõlbluse või lihtsalt maksvate seaduste vastu eksimused. Siis on ometi kuritegu ka nendele eksimustele ahvatlemine, liiatigi veel, kui eksijad on alaealised.

Kui tahetakse tõsiselt pidada võitlust eksimuste vastu, siis pöördagu võitluse, hukkamõistmise ja hurjutuse terav ots ahvatleja vastu, peetagu sümptomaatilise võitluse asemel kausaalset võitlust, mis oleks õiglasem ja annaks ühtlasi ka kaugelt paremaid tulemusi. Kui seda ei tehta, siis tähendab see, et praeguse juhtiva ja määrava põlve enda õigusemõisted on juba moondunud. Eksimustele ahvatlemine on vaba, sest see näib meeldivat ka noile, kes eksijate üle kohut mõistavad. Hukka mõistetakse ainult noid, kes eksimuste puhul sisse kukuvad. — Et meie mõisted moondunud, näitab muuseas ka see, et kui meie kinod suurtes kuulutustes kuulutavad „jumaliku“ Greta Garbo ja teiste „jumalikkude“ kirgi, siis tundub see nähtavasti vähestele jumalikkuse mõiste teotusena. — Tõelikult meie praegune kino on selle kallal ametus, et kasvatada põlve, kellele boheemlasest naine ja tema kirg on jumalaks.

Mis ütleksid küll selle kohta lihtsad, loovat tööd rühmavad, tervete mõistetega taluemas, kui nad kõik koos oleksid ja teaksid, millise vaimse toiduga kasvatab praegune kino nende ootust, nende lootust?!

Kõik meie tänapäeva majanduslikud raskused

on arvatavasti ikka pea mööduvad. Möödunud aegadest teame, et sellised majandushaigused pole kunagi kestnud tervet inimese iga. Palju pikema kestusega on depressioonid ja haigused, mis kord rahva vaimusse on imbunud. Nende kestus on vähemalt ühe inimpõlve pikkune. Vana haige põlv peab haigena mulda minema, ja kui rahva tõulised alged veel kahjustamata, nendes peituvad vastupidavuse ja paranemise võimed veel alles, siis võib tervistumine uue põlve asemele tulekuga alata. On tõulised alged nõrgad, siis võib haiguse puhul vapustuse tõttu rahva elujõu vastupidavus ehk resistents ka murduda ja alata rahva pidurdamatu allakäimine kuni — niikaugele, et rahva olemasolu ükskord tuntakse vaid arhiivide ja kaevamistel leitavate mälestusmärkide järele.

Meil pole mitte põhjust oma tõuliste algete pääle väga uhked ja julged olla ja neid väga raskele proovile lasta vastu minna. Juba meie rahva väga väike sigimus on küllalt tõsiseks tunnuseks, et meie tõulise jõu reservi poolest ei kuulu igatahes tugevamate hulka. Meie peaksime hoiatavaid hääli kuulda võtma ja rahva vaimu tervise ja vastupidavuse raskele proovile paneku aegsasti läbi lõikama.

Neist mõtteist lähtudes peame rõhuga ütlema:

Caveant consules, — vanemad, õpetajad, kirik, valitsus, parlament, — et ei läheks meie rahva, eriti noorsoo luusse ja lihasse ja hingesse kirgede, kriminaalsete seikluste ja vene pagulaste „hiilgava“ mineviku haiglane ja ebademokraatlik vaim.

Ettepanek selle vältimiseks.

Parandust kino suhtes on vaja täisealiste, veel rohkem kasvava noorsoo pärast.

Alg- ja keskkooliealiste suhtes ongi meil maksev teatav keeld kinoetendustele pääsemiseks. Kogemused aga on näidanud, et selle keelu teostamine on seotud tõsiste raskustega. Läheb noormees või plika kinno kooli vormimütsita, on kino administratsioonil raske keelduda temale pileti andmisest ka siis, kui oleks tõsist tahtmist keeldumiseks. On aga väga mõeldav, et tulu sageli ei läse sel tahtmiselgi maksvusele pääseda. Tagajärg on see, et selle keeluga ei saavutata seda, mida tahtakse. Päälegi mõjub osaline keeld õpilaste uudishimule õrritavalt, mis teritab nii mõnegi leidlikkust, et keelatud väravast ometi läbi pääseda. Ka kannab kino oma mõju koolinoorsoo keskele päälle filmide veel oma kuulutustega ja reklaamiks välja pandavate piltidega, mille ees sageli kubinal leidub uudishimulikke õpilasi.

Põhjalikku parandust võiks tuua ainult parem filmide valik.

Niikaua kui kinod jäävad erakapitali kätte, jääb filmide valikus otsustajaks ikka tulu, mida üks või teine film kinoomanikule anda töötab. Seega jääks ka edaspidi kinode repertuaari püsima samasugused „löökfilmid“ kõige kõmulisema ja tõmbavama sisuga, nagu see siamaani on olnud. Nende hulgas jääks kire-kriminaalfilmid ikka omale senisele esikohale.

Selle vastu on ainult üks abinõu mõeldav: Kino peaks erakapitali kätest üle minema kas riigi või omavalitsuste kätte, see järgi, kumb lahendusviis administratiiv- ja majandustehniliselt soodsam. Parema oleks, kui ta riigi kätte läheks.

A
8618

156404

Hind 10 senti.

Varem ilmunud: Kasvatuslik kirjavara nr. 1 — S. Pruden, Vanemad kasvatajaina. Hind 10 senti.

P ä ä l a o d :

Tartu linna Pedagoogiline Muuseum — Ülikooli t. 56;
J. Raudsepa raamatukauplus — Kүүni t. 1;
Tartu m./l. Õpetajate Kooperatiiv — Promenadi t. 2.

G. Roht'i trükk, Tartus 1933.